

DZIENNIK POLSKI

Wychodzi codziennie o godz. 2giej z południa, w niedziele i święta o godz. 8mej rano, a w poniedziałki i w dnię poświęcone o godz. 3iej.
 Przedpłata wynosi: we LWOWIE rocznie 14 zł. — półrocznie 7 zł. — kwartalnie 3 zł. 50 ct. — miesięcznie 1 zł. 25 ct.
 Przesyłka pocztowa: w PAŃSTWIE AUSTRIACKIM rocznie 18 zł. — półrocznie 9 zł. — kwartalnie 4 zł. 50 ct. — miesięcznie 1 zł. 50 ct.
 Przesyłka pocztowa ZA GRANICĘ: do Prus i do Rzeszy Niemieckiej 7 zł. (4 talary) — do Szwajcji i Danji 10 zł. 40 ct. (6 talarów) — do Francji, Belgji i Anglii 8 zł. 80 ct. (18 franków) — do Szwajcjarji 7 zł. (16 franków) — do Włoch 10 zł. 40 ct. (22 franków) — do Turcji i do Księstw Naddanubjskich 7 zł. (16 franków) kwartalnie.
 Numer pojedynczy kosztuje 6 centów.

Przedpłata i ogłoszenia przyjmują: we LWOWIE: Biedro Administracji Dziennika Polskiego przy ulicy Szerokiej p. l. 554. W PARYŻU: na cała Francję i Anglję jedynie p. pułkownik Raczkowski rue du Pont de Lodi Nr. 1 W WIEDNIU: p. A. Opełlik. Wollzeile Nr. 22, pp. Haasensteln & Vogler, Nussner Markt Nr. 11, W PRADZE w FRANKFURCIE n. M., w HAMBURGU, w WROCLAWIU i w ZURYCHU pp. Haasensteln & Vogler W BERLINIE p. Rudolf Mosse.
 OGŁOSZENIA przyjmują się za opłatą 5 ct od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem, oprócz opłaty stemplowej 30 ct za każdorazowe umieszczenie.
 Listy z pieczętami mają być przesyłane franco do Administracji „Dziennika Polskiego”. — Listy reklamacyjne nieopłacone nie podlegają opłacie.

Manuskryptów Redakcja nie zwraca.

Od Administracji.

Przedpłata na „DZIENNIK POLSKI“ wynosi:

na prowincji z przesyłką pocztową:
 na półtrzecia miesiąca, tj. od 16. kwietnia do końca czerwca 3 „ 75 „
 kwartalnie 4 „ 50 „
 miesięcznie 1 „ 50 „
 we Lwowie bez przesyłki pocztowej:
 kwartalnie 3 „ 50 „
 miesięcznie 1 „ 25 „
 Przedpłatę przyjmuje się tylko od 1 i 16 każdego miesiąca.

Lwów 25. kwietnia.

Stara Presse chce w nas wmówić, iż jej półurzędowe informacje są lepsze i pewniejsze, niż urzędowe oświadczenia Wiener Abendpost. Podczas gdy bowiem ta ostatnia wyrzekła solennie, iż ministerjum w głównych rzeczach podziela zasady Rechbauera, i podczas gdy ztąd wynikałoby, iż ministerjum skłonne jest nadać Galicji stanowisko odrębne, Presse zapewnia, że hr. Potocki nie chce Polakom ani mniej, ani więcej, niż innym „narodowościom“. Nie przeszkadza to atoli ministerjumowi, na poparcie swojej półurzędowej powagi cytować, nie mniej jak się zdaje, w tym samym „fałszem“ to, cośmy powiedzieli o powodach zerwania rokowań z Rechbauerem. Dopiero przyszłość pokaże, który z tych trzech urzędowych i półurzędowych organów mówi prawdę, my zaś, nie zostając w żadnej styczności z biurem prasowym w Wiedniu, możemy brać w rachubę tylko własne manifestacje ministerstwa, deponowane w wieczornym dodatku Gazety Wiedenskiej. Na podstawie tych manifestacji, historia dotychczasowych czynności nowego ministerjum przedstawia nam się w sposób następujący:

Pierwotnie miano zamiar wciągnąć Rechbauera i innych zwolenników ugody z Galicją do gabinetu. Następnie przeważył wpływ arystokratyczny na korzyść Czechów i federalizmu, i zerwano z Rechbauerem. Groźne objawy niezadowolonia między Niemcami, spowodowały atoli urzędowe oświadczenie w Wiener Abendpost, iż rząd nie ma bynajmniej zamiaru ukroćcać żywiołu niemieckiego, i w celach swoich nie różni się wcale od gabinetu Hasnera. To obruszyło znowu całą opozycję narodowościową, poczem rząd przyznał się otwarcie do zasad Rechbauera. Należy przypuszczać, iż w tej chwili, konferując z Czechami, hr. Potocki chce ich nakłonić do ugody w myśl programu w Grazer Tagblatt umieszczanego, i dopiero gdyby Wiener Abendpost oznajmiła, iż rząd przestał podzielać zasady tego programu, wolnoby było wnosić, iż mamy być zbawionymi według innej, nowej jakiejś metody.

Rzecz naturalna, iż oświadczywszy się za programem Rechbauera, a nawet postawiwszy z góry, i nim się Rechbauer odezwał, coś w głównych zarysach bardzo podobnego do tego programu, nie możemy być w opozycji przeciw hr. Potockiemu, który się urzędownie do tego samego programu przynajmniej. Zapowiedzieliśmy natomiast opozycję przeciw takiemu rządowi, któryby chciał zbyć Galicję nie nieznaczącymi koncesjami pod pozorem, iż Czechom, Krainie, Gorycji, Istriji i Tyrolowi większych koncesyj zrobić nie może. Gdyby hr. Potocki był członkiem takiego rządu, byli byśmy w opozycji i przeciw niemu. Ale jak na teraz hr. Potocki przynajmniej się do programu żądającego dla Galicji stanowiska odrębnego, wyjmującego ją z pod ustawy o bezpośrednich wyborach itd. Zkąd zaś Presse wzięła swoją bajkę, iż hr. Potocki nie chce dać Galicji odrębnego stanowiska, tego wiedzieć nie możemy i przypuszczamy, że hr. Potocki każe urzędownie zaprzeczyć tej bajce, inaczej bowiem półurzędowa gorliwość Presse zdyskredytowałyby musiała z góry jego rząd w naszym kraju. Dziś bowiem, wobec przymusowego położenia, w jakim znajdują się Niemcy austriaccy, każdy to pojmując, iż na podstawie programu przez Rechbauera postawionego, Galicja może uzyskać więcej, niż na podstawie programu „ugody ogólnej“, która jest mrzonką, w najlepszej zapewne wierze postawioną, ale służącą do obalania wszystkich stron sporu wodzących, dla świętej zgody i dla mniemanych interesów państwa od większej części żądań swoich odstąpić. Odtóż w Galicji nie widzimy najmniejszych oznak do odstąpienia od esencjonalnych punktów, raz już sformułowanych, i ministerjum, któremu punkty tych przyjąć nie chciało, któreby nie zgadzało na odrębne stanowisko Galicji, byłoby tak niepopularnym, jak ministerja poprzednie.

W sprawie rokowań hr. Potockiego z Czechami piszą nam z Pragi: „Wszelkie kroki, ze strony rządu przedsiębiorane w celu „ugody z Czechami“ posłużą tylko do jak największego rozjątrzenia obydwu nieprzyjacielskich obozów, Niemców i Czechów. Gdyby ini-

ciątywa wychodziła z tych obozów, gdyby przyszły do przekonania, iż muszą ułożyć między sobą jakiś modus vivendi, możnaby mieć nadzieję, że sprawa ta da się załatwić. Ale Niemcom tutejszym wystarczy sam fakt, iż ktoś nie należący do panującej dotychczas kliki usiłuje sprowadzić pojednanie, ażeby robić hr. Potockiemu jak największe trudności. Czesi zaś ze swojej strony chcą dowieść, iż podstawy, na których opiera się obecnie ustroj Austrii, muszą uleść radykalnej zmianie, całem ich dążeniem będzie tedy wykazać niepodobieństwo „ugody w drodze konstytucyjnej.“ Jednym słowem, Niemcy czeszy chcą powrotu Auerspergów, Giskrów i Herbstów do władzy, a Czesi chcą zniesienia konstytucji w nadziei, iż po zamachu stanu monarcha uznałby wszystkie prawa korony św. Wacława tak, jak uznał prawa korony św. Szczepana. Nie chcą oni widzieć, iż stosunki w jednym i drugim wypadku są bardzo odmienne. Kwestja siły idzie niestety przed kwestją słuszności, a siła nie mają Czesi po temu, by mogli parę milionów Niemców, zamieszkałych w Czechach, w Morawji i na Ślązku, izolować wbrew ich woli od reszty Niemiec, zwłaszcza teraz, kiedy dążenie do jedności całe Niemcy przejmują. Na każdy wypadek „ugoda“ na korzyść Czechów wbrew Niemcom zawarta, byłaby jeszcze mniej wrzawą i bezpieczną, niż konstytucja grudniowa, i nie znajdzie się w Austrii nikt, kto by miał odwagę rządzić na przekór Niemcom. Na widok więc usiłowań ugodowych, przedsięwziętych ze strony obecnego rządu, można śmiało powiedzieć: Szkoda zachodu!

Sprawy krajowe.

Jak namiestnictwo galicyjskie tłumaczy znane staatsgefährlich: Wojskowi polscy z roku 1831, których jest w Galicji zaledwo do 300, korzystając obecnie ze stanu konstytucyjnego w państwie austriackim i ustawy o stowarzyszeniach z d. 15. listopada 1867 r. D. u. nr. 134, a widząc, że nie ma dla nich w kraju ani domu inwalidów, ani żadnego funduszu weteranów, i że dla tego wielu z pomiędzy nich i to prawie w starości, w braku sił do pracy żyje i umiera w nędzy, zważywszy dalej, że w roku 1831 Polska przez całą Europę uznaną była za stronę wojującą, armja jej ówczesna zyskała powszechnie poszanowanie i nawet rząd moskiewski pozostał w tym krajach z tego okresu wojskowi wydzielił dożywotnie płace, tudzież, że w Węgrzech rząd austriacki obecnie pozwolił stowarzyszyć się Honwedom nawet z roku 1848: po porozumieniu się pomiędzy sobą poufnie postanowili zawiązać w Krakowie stowarzyszenie wzajemnej pomocy i w tym celu z podpisem 7 uczynili podanie w dniu 9. grudnia 1869 roku i w d. 27. stycznia b. r. do władzy krajowej, z zachowaniem ścisłem przepisów obowiązującej ustawy o stowarzyszeniach. Tymczasem otrzymali wymijające tylko odpowiedzi pod dniami 30. grudnia 1869 r. i 3. lutego 1870 r.; następnie dopiero na 3 przedstawienie z d. 19. marca b. r. delegat namiestnika zawiadomił pod d. 1. kwietnia b. r. podających, że namiestnictwo reskryptem z dnia 19. marca b. r. zakazuje utworzenia stowarzyszenia tego, ze względu na §. 6 ustawy o stowarzyszeniach, choć §. ten opiewa, że jeżeli stowarzyszenie wedle swego celu lub urzędzenia sprzeciwia się ustawom lub prawom, lub też bezpieczeństwu państwa zagraża, władza krajowa może zabronić jego utworzenia, z przytoczeniem powodów. Atoli ten przypadek wcale tu nie zachodzi, bo stowarzyszenie paruset starych ku wzajemnej pomocy, nie narusza bynajmniej ustaw, a tem mniej zagraża bezpieczeństwu państwa i niezawodnie zanieiony rekurs wedle §. 8. ustawy, do wys. ministerstwa spraw wewnętrznych pożądaną otrzyma skutek. Że jednak sprawa ta poruszona była po wielokroć w pismach tak krakowskich jak lwowskich i potrzeba takiego stowarzyszenia w kraju już powszechnie uznaną została, wyjaśnienie obecnego jej stanu podaje się do wiadomości powszechnej do oceniajnia, jak to jeszcze wielu urzędników, nie pojmując stanu konstytucyjnego, nie umie nawet uszanować najwyższych ustaw państwa, spoglądając na wszystko z niedowierzaniem, choć wzajemna ufnosć pomiędzy rządzącymi a rządzonymi dopiero stanowi potęgę państwa.

Wiadomość powyższą podaje Kraj krakowski, a z osnowy jej widać, że jest zupełnie prawdziwą, i ta okoliczność właśnie zniewala nas nie tylko do jej powtórzenia, bo ze wszeczhmar zasługuje na to, ale zarazem do zwrócenia uwagi teraźniejszego rządu wiedeńskiego na podobną sprawę, która się zaczęła we Lwowie, i która przy takich zapatrywaniach się rządu namiestniczego, zagrożoną jest niebezpieczeństwem upadku, lub przynajmniej znacznego odroczenia.

Mówimy tu o losie Stowarzyszenia opieki narodowej, którego statuta znajdują się właśnie na stole referenckim tutejszego namiestnictwa.

Przy stowarzyszeniu Opieki narodowej chodzi nie tylko o wsparcie ofiar naszych walk narodowych z Moskwą, ale o zniszczenie raz na za-

wsze proletariatu faktycznego i możebnego przez danie pracy i zarobku wszystkim, którzy wyrzuceni wypadkami ze swych progów rodzinnych, szukali i znaleźli tutejsze drugie progi rodzinne, i to nie sposobem tajemnym, nielegalnym, ale jawnie za przyzwoleniem rządu konstytucyjnego, pod którego praw opiekę się udali.

Jeżeli rząd konstytucyjny dozwolił im przyznania, natenczas w jego interesie musi leżeć, aby kraj, a odnośnie państwo miało z nich pożytecznych, porządných i uczciwych członków społeczeństwa. Powinno mu na tem zależeć tem bardziej, ile że żywiły w mowie będące, przeszledszy ciężką szkołę życia, są pełne zachowawczych tendencji, pełne inteligencji prawdziwej, pełne wykształcenia fachowego, pełne chęci stałego osiedlenia się, i są prawdziwie cennym nabytkiem dla społeczeństwa, w którym się znajdują obecnie, i które przy zespoleniu sił jest w stanie dać im pracę i zatrudnienie, i spożytkować ich siły, bo tego potrzebuje.

Zresztą stowarzyszenie Opieki narodowej obejmuje wyłącznie żywioty, które posiadają obywatelstwo państwa austriackiego, i którym o nic więcej nie chodzi, jak tylko wzajemnem usiłowaniem jednym nastręczyć, drugim ułatwić uzbudzenie sposobności produktywnej dla kraju spożytkowania sił przez fachową naukę i pracę ściśle zawodową.

Ze stanowiska ekonomicznego więc zawiązanie stowarzyszenia Opieki narodowej jest koniecznością dla kraju, a zatem i dla państwa.

Ze stanowiska zaś politycznego, odmowa ze strony Namiestnictwa byłaby nawet błędem wielkim, bo tylko utrzymywanie luźnych, na los szczęścia puszczonych egzystencji wytwarza takzwane katylinarne egzystencje. Głód jest złym doradcą. Praca zaś, ustalenie bytu materialnego, osiedlenie niepodlegające przypadkowościom, z osób czyni obywateli pożytecznych. Zdaje nam się, że nie potrzebujemy rządowi stawiać na przykład Translitawji, która stowarzyszeniem honwedów pozbyła się od razu wszystkich niespokojnych żywiolów.

Nie zezwolenie ale odmowa ze strony rządu na zawiązanie stowarzyszenia opieki narodowej mogłaby być staatsgefährlich, — a o to nieszczęśliwe słówko tylko zdaje się tu chodzić.

Kraj nasz dał znakomite dowody, że mu patriotyczne Hilfsvereiny nawet nie były obojętne; ma więc najszlachetniejsze prawo do tego, by rząd konstytucyjny brał rzeczy jak są rzeczywiście, a nie upatrywał w nich tego, czego tam nie ma i być nie może, i nad czem wreszcie ma ustawami zapewnioną kontrolę.

Austria i Węgry.

N. Fremdenblatt konstatuje fakt, że „nieprzyjaciele Austrii i przeciwnicy mocarstwowego jej stanowiska nigdy jeszcze od r. 1866 nie podnosili głowy tak śmiało jak obecnie; są oni teraz nawet pewniejsi dojścia do zamierzonego celu, ponieważ siła odporna Austrii zmniejszyła się zdaniem ich wskutek wzmagających się rozterek wewnętrznych. Pisma pruskie zajmują się przyszłością Austrii, jak gdyby ta już od nich była zawisła. Nie widzą one w żadnym z pojawiających się planów ratunku dla Austrii, nie widzą go nawet w despotyzmie wojskowym, ponieważ ten przy rozbudzonej obecnie sile i energii pojedynczych narodowości, musiałby w stosunkowo krótkim czasie doprowadzić do powszechnej rewolucji austriackiej. W Berlinie(?) rozumają obecnie tak: Gdyby w niemieckich prowincjach Austrii przyszło do rewolucji przeciw dynastji cesarskiej(?), w którym to razie walka między żywiołami niemieckimi a słowiańskimi byłaby nieuniknioną, natenczas Niemcy (tj. związek północno-niemiecki) stanęłyby z całą swoją potęgą po stronie Niemców austriackich, i wykonałyby swoje polityczne połączenie z niemiecką Austrią, a w tym celu podbiłyby żywioty słowiańskie. Toż samo zaś musiałoby nastąpić i w ten czas, gdyby niemieckie kraje Austrii w skutek nowego eksperymentu politycznego hr. Beusta lub jego następcy rozpadły się na część czeska, słowiańską i niemiecką; gdyż dla Niemców niebezpieczeństwo byłoby w takim razie jedno i to samo. Ze zaś w obu tych wypadkach nie obszłoby się bez wojny Niemiec z domem lotaryńskim, to rzecz oczywista.“

Według Pester Lloyd'a zgromadzenie notabli miało się zebrać już w bieżącym tygodniu, dla naradzenia się nad następującymi kwestjami: „1) Czy projekt wyborów bezpośrednich ma być wznowiony lub nie? W pierwszym razie: Czy dotychczasowy aparat parlamentarny ma być nadal zachowany, tj. czy Rada państwa i sejmy mają istnieć nadal w swych formach zewnętrznych, lub czy należy przeprowadzić reformę wyborczą według projektu Rechbauera? W drugim wypadku zaś: Czy byłoby stosownem rozwiązać Radę państwa i sejmy? — 2) Jesliby Rada

państwa i sejmy miały być rozwiązane, według jakiej ordynacji wyborczej nastąpiłoby ponowne zwołanie tych korporacji ustawodawczych? 3) W razie uznania potrzeby nowej ordynacji wyborczej, w jaki sposób przyjąć ona ma do skutku? 4) Jesliby nowa Rada państwa na podstawie nowej ordynacji wyborczej zwołana zostanie, co ma być najpierwszem jej zadaniem? 5) Gdyby ta Rada państwa miała przedsięwziąć rewizję konstytucji, jakiego rodzaju wnioski należałoby jej przedłożyć ze strony rządu, mianowicie w jakich granicach wnioski rządowe miałyby być objęte?“

Półrządowy Prager Abendblatt pisze w sprawie rozwiązania Rady państwa i sejmów co następuje: „Zapowiadano niedawno, że rząd przystąpi niebawem do rozwiązania Rady państwa i sejmów. Doniesienie to było wówczas prawdziwe, ale dzisiaj już niem jest. Rząd odstąpił od powziętego wprzód zamiaru i użyje dopiero wtenczas owego środka rozwiązania, gdy do wykonania zawrzeć się mającej ugody potrzebować będzie wspomnianych organów.“ Według Presy tylko czas rozwiązania nie jest jeszcze oznaczony, w każdym razie jednak rząd odwoła się do wszystkich wyborców. Wynika to z samej istoty akcji, do której rząd spowodowany będzie ogólnem położeniem.“

— Urzędowa Wiener Zig ogłosiła następująco

Rozporządzenie ministra oświaty z dnia 8 kwietnia 1870 r. l. 2391.

Względem oznaczenia klasy dyet dla personalu nauczycielskiego przy państwowych zakładach dla kształcenia nauczycieli; ważne dla królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa.

Dla wykonania §§ 35 i 36 ustawy państwa z dnia 14 maja 1869 r. (Dz. u. p. N. 62) na podstawie §. 78 tej ustawy i artykułu 2 normy dyetowej z dnia 21 maja 1812 roku wliczani za porównaniem z c. k. ministrem finansów dyrektorów państwowych zakładów dla kształcenia nauczycieli do ósmej, nauczycieli głównych przy tychże zakładach do dziewiątej, nauczycieli pobierających pensje ze skarbu państwa przy seminarjach należących do tychże zakładów do dziesiątej, a nauczycieli nauczycieli niższych pobierających pensje ze skarbu państwa przy tychże seminarjach do jedenastej klasy dyet.

To rozporządzenie odnosi się także i do żeńskiego personalu nauczycielskiego przy tychże zakładach. *Stremayr w. 2.*

Sprawy zagraniczne.

Według Kolin. Zig. cesarz w liście do wyborców zwraca się nie do „narodów francuzkiego“, ale po prostu „do Francuzów“, i w słowach pełnych prostoty i godności odzywa się do nich mniej więcej w sposób następujący: „Nasamprzód odwołuję się do plebiscytu z roku 1851 i 1852, które mu nadały koronę i władzę, wylicza dalej w krótkości rezultaty swych rządów 18letnich, podnosząc wielkość, dobrobyt i sławę Francji, w końcu zaś, unikając wszelkie starannie wszelkiej wzmianki o „parlamentarnem cesarstwie“, daje wyraźnie do poznania, że zmiana konstytucji i reformy obecne głównie mają na celu „ułatwienie przekazania rządów synowi a teraźniejszemu następcy tronu.“ Na ten punkt ostatni kładzie Napoleon III. główny nacisk, chcąc widocznie wywołać wotum zaufania dla napoleońskiej dynastji i za życia swego potwierdzenie przez lud prawowitości następcstwa syna swego na tronie francuzkim. *Koeln. Zig.* dodaje, że list cesarski nosi niezaprzeczone cechy autorstwa samego monarchy, będąc nieco szorstkim we formie obok wielkiej jasności i zwyciężczy w treści. — Ze obok odezwy tej Napoleona III., namaszczonej piętnem jego geniuszu, dość słaby i bezbarwny niemal manifest lewicy małego tylko może być znaczenia i wpływu na masę, byłoby zbyt cenną wykazywać. To też rząd co raz większego doznaje poparcia, czego dowodem, że centralny komitet prawicy, który przed kilku dniami otworzył subskrypcja na pokrycie kosztów agitacji plebiscytowej, dotąd już przeszło trzy miliony franków zebrał. Z funduszu tego opłacono też druk 200.000 egzemplarzy ostatniej mowy pana Ollivier za plebiscytem, które między prawyborców będą rozdane.

Daru oświadcza publicznie, że oszczerczą jest wiadomość, podana przez dziennik Figaro, jakoby książę Aumale żądał od niego i pana Buffeta wystąpienia z gabinetu.

Z powodu bliskiego przybycia cara Aleksandra II. do Berlina, pisze tamtejszy inspirowany Respondent do najnowszej *Koeln. Zig.* co następuje: „Stosunki między Prusami a Moskwą pozostały w ostatnim czasie na stopie przyjaznej, jakkolwiek głosy prasy austriackiej i austriacko-francuzkiej poprzedzały alarmować Europę niepotrzebnymi wieściami o kordjalnym, niebezpiecznym dla pokoju sojuszu państw obu. Umilknięcie tych tendencyjnych oskarżeń, jakoby Prusy i Moskwa mogły zakłócić spokój Europy, przypisać należy nie tyle kłopotom wewnętrznym Austrii i Francji, ile gwał-

townym wycieczkom organów moskiewskich przeciw Prusom. Pomimo że dwór petersburski bynajmniej nie popierał tych napaści, przecież świadczyła ta anti-pruska postawa fanatycznej moskiewskiej partji t. z. narodowej, że interesa obu państw nie są wazystykami są identyczne. Wypowiedzenie konwencji kartelowej, odwiedziny następcy tronu (pruskiego) w Carogrodzie, i dobre porozumienie gabinetu berlińskiego z W. Portą, udowodniły prócz tego, że Prusy nawet wobec Moskwy potrafią utrzymać stanowisko niezależne. Usiłowano wprawdzie następnie przez rozsiewanie innego rodzaju pogłosek wywołać nieprzychylny dla Prus wrazenie; głoszone, że oba dwory ochłody nawzajem, i że Moskwa z niechęcią patrzy na postępy Północnego Związku; że w Petersburgu obawiają się dojrzenia kwestji, którą w danym czasie mogą nastąpić prowincje nadbaltyckie; że wreszcie wiadoma, iż Prusy nie mają ochoty popierać polityki moskiewskiej na Wschodzie, tem bardziej, że je w tej mierze powstrzymują względy na Anglję.

Znane broszury, których źródło tajemniczo wysokim przypisywano sferom, poczęły rozprowadzać o zbliżeniu się Moskwy i Francji, wyszukując wieść tę na niekorzyść Prus. Gdy pogłoski te obiegły zwykłe koło, zamilknięto tak o przymierzu z Moskwą jak o rzekomo wzięciem Prus ożbięciu gabinetu petersburskiego. Zapowiedziane w maju odwiedziny cara Aleksandra w Berlinie, dostarczają zapewne świeżego materiału kronice aliansowej, mianowicie zaś wiedeńskim dziennikom. Car zamieszkał tą razą, jak się zdaje, w samym Berlinie i to w ambasadzie moskiewskiej, a przyjeżdżać będzie, jak donoszą, z przynależnymi honorami. Opowieść o rozdwojeniu obu państw tak samo wówczas okaza się bezpodstawną, jak bajka o porozumieniu na wszelkie wypadki, któremu już fakta dostatecznie kłam zadają. Wszakże odwiedziny carskie ponownie dowiodą, że Prusy bynajmniej nie są izolowane i że napaści moskiewskiej prasy przeciw Niemcom północnym uleciały z wiatrem. Kwestja prowincji nadbaltyckich jest daleką, podczas gdy manewr polski p. Beusta obiecuje w bliskiej przyszłości poważniej zająć umysł narodowego moskiewskiego stronnictwa, aniżeli domniemywane zaborcze plany Związku północno-niemieckiego, który dość ma na czas dłuższy do czynienia z własnym ukonsolidowaniem się i załatwieniem kwestji niemieckiej.

Co do powodu podróży obu bawarskich ministrów, hr. Bray i p. Lutz do Stuttgartu. *Allg. Zig.* zapewnia, że mieli oni porozumieć się z rządem württembergskim względem zawarcia układu jurysdykcyjnego między Bawarią i Württembergiem, a Związkiem północnym, na wzór takiego samego układu, zawartego między Badenkiem a tymże Związkiem.

Artykuł powyższy zasługuje pod każdym względem, na uwagę i dlatego go na tem miejscu przytoczyliśmy. Daje on dość wyraźnie jak myślimy, do poznania, że Prusy mogą w razach danych, mianowicie zaś w kwestji polskiej, gdyby takową Austrija chciała podnieść, liczyć na zupełne poparcie Moskwy, o czem zresztą my nigdy nie wątpliwymy.

Wczoraj dnia 24. kwietnia, miało się odbyć publiczne posiedzenie Soboru, aby na niem promulgować osmaście klątw przeciw ateizmowi, panteizmowi i racjonalizmowi, które jak wiadomo, zostały już przyjęte na generalnej kongregacji. Być może że jeszcze dziś otrzymamy w tym względzie telegram z Rzymu.

Konstytucja francuzka.

Tytuł V.

O Senacie.

Art. 23. Senat składa się: 1) z 75 senatorów, marszałków, admirałów; 2) z obywateli, których cesarz podnieśnie do godności senatora.

Art. 24. Cesarz nie może wybierać senatorów tylko z pomiędzy obywateli oznaczonych poważaniem powzeczem z powodu szczególnej zasługi, ważnych lub długoletnich usług oddanych w dziedzinie rolnictwa, przemysłu, kultury, sztuk, umiejętności, w armii, w polityce, w sądownictwie lub w administracji.

Senatorowie mianowani, winni prócz tego należeć do jednej z kategorii zawartych w wyszczególnieniu dodanem do niniejszej konstytucji.

Żaden inny warunek nie może być narzucony wyborowi cesarza.

Art. 25. Dekreta mianujące senatorów, zastosowane są do osoby. Wymieniają one zasługi i wskazują tytuły, na których się opiera mianowanie.

Art. 26. Senatorowie są dożywotni i nieodwołalni.

Art. 27. Liczba senatorów może dochodzić do dwóch trzecich części liczby członków Ciała prawodawczego, licząc w to senatorów z prawa.

Cesarz nie może więcej mianować senatorów na rok nad 20.

Art. 28. Prezes i wiceprezes senatu mianowani są przez cesarza.

Wybierani są z grona senatorów.

Art. 29. Cesarz zwołuje i odracza senat. Postanawia zamknięcie sesji.

Art. 30. Posiedzenia senatu są publiczne. Żądanie pięciu członków wystarcza, aby się mógł zebrać w komitet tajny.

Art. 31. Senat rozbiera i uchwała projekta ustaw.

Tytuł VI.

O ciele prawodawczem.

Art. 32. Deputowani wybierani są głosowaniem powszechnem bez skrutynium list.

Art. 33. Mianowani są na przeciąg czasu, który nie może być krótszym nad 6 lat.

Art. 34. Ciało prawodawcze rozbiera i uchwała projekta ustaw.

Art. 35. Ciało prawodawcze wybierze przy otwarciu każdej sesji członków tworzących jego biuro.

Art. 36. Cesarz zwołuje, odracza, przedłuża i rozwiązuje Ciało prawodawcze.

W razie rozwiązania, cesarz wian zwołuje nowe w przeciągu 6 miesięcy.

Cesarz orzeka o zamknięciu sesji Ciała prawodawczego.

Art. 37. Posiedzenia Ciała prawodawczego są publiczne.

Żądanie pięciu członków wystarcza, aby się zebrał w komitet tajny.

Tytuł VII.

O Radzie stanu.

Art. 38. Rada stanu ma obowiązek pod przewodnictwem Cesarza redagować projekta ustaw i prawidła administracji politycznej i rozwiązywać trudności powstające w przedmiocie administracji.

Art. 39. Rada popiera w imieniu rządu dyskusję projektu ustaw wobec senatu i Ciała prawodawczego.

Art. 40. Rady stanu mianowani są przez cesarza i odwołalni są przezeń.

Art. 41. Ministrowie mają stopień, wstęp i głos doradczy w Radzie stanu.

Tytuł VIII.

Postanowienia ogólne.

Art. 42. Prawo petycji wykonywa się w senacie i Ciele prawodawczem.

Art. 43. Zniesione są artykuły 19, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 konstytucji z d. 14. stycznia 1852; art. 2. *senatus consultu* z 25. grudnia 1852; art. 5. i 8. *senatus consultu* z 8. września 1869 i wszelkie postanowienia przeciwne niniejszej konstytucji.

Art. 44. Postanowienia konstytucji z 14. stycznia 1852 i *senatus consultu* ogłoszone od owego czasu, które nie są objęte w niniejszej konstytucji, a które nie są zniesione artykułem poprzedzającym, mają moc prawa.

Art. 45. Konstytucja może być zmieniona tylko przez lud na propozycję cesarza.

Art. 46. Zmiany i dodatki wprowadzone do plebiscytu z 20. i 21. grudnia 1851 r. niniejszą konstytucją, podane będą do potwierdzenia ludowi.

Wyszczególnienie

kategoriory ustanowionych artykułem 24. niniejszej konstytucji.

Prezesi i wiceprezesi senatu;

Deputowani do Ciała prawodawczego po dwóch wyborach;

Prezesi Rady departamentowej po trzech wyborach na prezesostwo;

Członkowie Rad departamentowych po 10 latach urzędowania.

Merowie gmin liczących 30 tysięcy dusz lub więcej, po dwu wyborach przynajmniej na członków Rady municypalnej i po 5 latach piastowania urzędu mera;

Prezesi i wice-prezesi rad nadzorczych rolnictwa i handlu;

Prezesi Izb i trybunałów handlowych w miastach o 30 tysiącach dusz i powyżej, po czterech wyborach;

Tytułarni członkowie instytutu;

Ministrowie;

Prezesi sekcji Rady stanu po 3 latach przewodniczenia i Rady stanu po 6 latach zwykłej służby;

Jenerałowie dywizji i wice-admirałowie armji lądowych i morskich po dwu latach od otrzymania stopnia;

Ambasadorowie po dwu latach, ministrowie pełnomocni po 6 latach urzędowania, prefekci po 10 latach i gubernatorowie wielkich kolonij po 5 latach urzędowania, prezesi sądu kasacyjnego i Izby obrachunkowej i prokuratorowie jlni przy tych sądach;

Radcy sądu kasacyjnego, radcy Izby obrachunkowej i obrońcy jlni przy sądzie kasacyjnym po 6 latach pełnienia służby;

Pierwsi prezesi sądów cesarskich i prokuratorowie jlni przy tych sądach po 6 latach pełnienia urzędu;

Arcybiskup i biskupi;

Dygnitarze innych przez państwo uznanych wyznań;

Prezesi rad dróg i mostów oraz górnictwa po 4 latach pełnienia urzędu;

Inspektorowie jlni wyższych zakładów naukowych po 6 latach urzędowania;

Dyrektorowie jlni i administracyjni po 10 latach urzędowania.

Kronika.

Żałobne nabożeństwo za duszę śp. ks. Władysława Sanguskiego odbędzie się jutro o godzinie 10. z rana w kościele OO. Jezuitów.

W teatrze polskim odegrają dziś dramat L. Staszewskiego: „U wylotu.“

Gwałt na plantacjach. Pod tym napisem czytamy w *Kraju*, co następuje: Wczoraj tj. 22go wieczór około godziny 10tej kilku mężczyzn zło plantacjami. Pomiędzy nimi znajdował się p. Z. urzędnik banku galicyjskiego na wlocypedzie, a władając nim dobrze próbował wyprzedzić dwóch podoficerów artylerji idących o kilkadziesiąt kroków naprzód, którzy już przed chwilą przypatrywali się jeździe mruczącej coś pod nosem. Kiedy p. Z. już ich minął, jeden z podoficerów przyskończył do niego, w największym pędzie porwał go za ramię i rucił z wlocypedem na ziemię. Nadbiegli towarzysze p. Z. sanieśli go do mieszkanka nieprzytomnego i bladego jak trup i wzywali pomocy lekarskiej. Pan K. będący świadkiem tego wydarzenia, kazał parolowi, który właśnie nadzedł, aresztować sprawcę gwałtu. Wiadomość o tym fakcie otrzymaliśmy od p. Ciesława Kleszkowskiego, urzędnika tow. wzaj. ubezpiecz. od ognia, który należał do towarzystwa p. Z.

Kraków, d. 20. kwietnia. Dnia 30. b. m. odbędzie się w sali Radnej w tutejszym ratuszu o godz. 6. wieczorem ogólne zgromadzenie Towarzystwa Przyjaciół oświaty, na które mam zaszczyt niniejszem szanownych członków zaprosić. Porządek dzienny zgromadzenia będzie następujący: a) Wybór przewodniczącego zgromadzenia. b) Sprawozdanie zarządu Towarzystwa, przedstawiającego зміay statutu i składającego swoje mandaty. c) Wybór nowego zarządu. Karty wstępu będą szanownym członkom miejscowym rozdane; samiejscowi zaś i ci z miejscowych, którzyby przypadkiem pominięci zostali, zechcą się zgłosić po takowe do biura Towarzystwa przy ulicy Wiślniej pod l. 174 1sze piętro. *Franciszek Trzeciński* prezes Towarzystwa.

Stanisławów d. 21. kwietnia. Ważne zgromadzenie filji stanisławowskiej Towarzystwa pedagogicznego odbędzie się w sali posiedzeń magistratu d. 8. maja t. r. o godzinie 3. po południu. Na porządku dziennym będzie: 1. Odczytanie protokołu z ostatniego zgromadzenia walnego; 2. Sprawozdanie z czynności zarządu; 3. Odczyt profesora Kerekjarty: „o atmosferze“; 4. Wnioski: a) O zniesieniu egzaminów; b) Czy korzystną rzeczą jest, aby szkolna młodzież brała udział w procesjach publicznych, a mianowicie: Na Boże Ciało, św. Marka i Krzyżowe dni. c) Wnie sienie próby do sejmiku o przyjęcie i zastosowanie do szkół naszych ustawy szkolnej, proponowanej przez rząd. d) Jakim sposobem dałby się pokonać wstręt ludu wiejskiego do posyłania dzieci do szkoły. e) O wędrujących nauczycielach. f) Wystawa szkolna podczas przyszłego walnego zjazdu Towarzystwa pedagogicznego w Kolomyi. g) Podpisanie petycji do sejmiku, przystanej od dyrekcji szkoły głównej w Brodach o polepszenie bytu materialnego nauczycieli ludowych. h) Oszaczenie czasu na przyszłe walne zgromadzenie.

(S.) **Zator 21. kwietnia.** (*Kor. Dz. Polsk.*) Dnia 19 b. m. obrano w Oświęcimie burmistrzem pana Nowogrodzkiego, pensjonowanego lekarza wojskowego, osiadłego od paru lat tamże. P. Nowogrodzki jako radny miasta Oświęcimsa i godny obywatel, zjednał sobie szacunek i poważanie pomiędzy współ-obywatelami i w okolicy. Obywatele tuszą sobie tedy, że i nadal swem taktownem postępowaniem wywiąże się chlubnie z obowiązku trudnego jemu poruczonego.

Poznań, 22. kwietnia. Dnia wczorajszego wieczorem zakończyła w Poznaniu żywot dośczesny jedna z najstarszych matron naszych, śp. Józefa z Breańskich Świdarska, wdowa po śp. kapitanie wojsk polskich Świdarskim, siostra szacnej pamięci żołnierza z 31. roku a później proboszcza ks. Breańskiego z Tarnawy a matka poważnego współobywatela naszego dra Władysława Świdarskiego. Zmarła licząc lat 79 zachowała czerstwość do ostatnich dni swoich, a pierwsze święto Wielkanocne jeszcze w gronie dzieci i wnuków swoich spędziła. Krótka słabość położyła koniec Jej sędziwemu życiu. Pokój Jej ceniom! (D. P.)

Gospodarstwo, przemysł i handel.

(M.) **Lwów, dnia 25. kwietnia.** (*Sprawozd. tygodn. Dzienn. Polsk.*) Prześliczna pogoda zeszłego tygodnia była pod każdym względem pomocną dla gospodarzy. Obsiew i uprawa jarzyn postępuje bardzo pomyślnie, i jeżeli nie nastanie ślota ze śniegiem, natenczas do 14 dni roboty w polu będą załatwione. Oziminy od czasu ostatniego sprawozdania naszego, a osobliwie pszenica i rzepak bardzo się polepszyły, i rokujną najlepszą nadzieję. Czy jednak obrząszczki, swany siodłasykie m rzepakowcem (*Meligetes aeneus*), o którego rozmnażaniu się i sposobach gubienia pisali już kilka razy dawniejszymi laty w g-żetach pp. Gostkowski i Kędziorski Izidor (szanowny prezes rady powiatowej Staromiejskiej), nie zaszkośli tego roku rzepakom, to rzecz bardzo wątpliwa.*

W pierwszej połowie ubiegłego tygodnia ze wszystkich bez wyjątku targowic niemieckich i francuskich nadeszły doniesienia o podwyższeniu cen zbożowych. Przyczyna tego jeszcze nie wiadoma, ale zdaje się, że we Francji obawiają się posuchy.

Obecnie artykułami eksportowymi z Galicji do Niemiec są kukurudza, hreczka i żyto. — Bardzo znaczny wywóz rozwinął się z kukurudzą, gdyby zarząd kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej nie był wykluczył 35 milowej przestrzeni z Czerniowiec do Lwowa od obsługi traktowej. Niepodobniestwem jest, objawiający się zewsząd popyt za spokojnie jedynie tylko z Czerniowiec. Świat kupiecki nie ma zaufania do Multan, i dla tego dla draku towaru liczne oferty pomimo cen bardzo przyswoitych muszą być odpychane. Ci posiadacze akcji rzeczonej kolei, którzy nie są wtajemniczeni w takie stosunki, będą naturalnie uważać przestrzeń między Jassami a Czerniowcami za daleko lepszą, aniżeli przestrzeń Czerniowiecko-Lwowską, gdyż sądzą zwykle po rezultacie dochodów. Trudno sobie wytłumaczyć, co mogło

* Dr. Nowicki, profesor wemchnicy Jagiellońskiej, który sobie wzięt za zadanie badać wszystkich szkodników tego rodzaju przygotowal do Rocznika Krak. Komisji fotograficznej artykuł obszerniejszy, z którego *Kraj* podaje następującą wzmiankę o rzepakowcu:

„Najpewniejszym przeciw niemu środkiem zaradczym na teraz i zapobiegawczym na przyszłość jest wylawianie chrząszczyków. Jakoż istotnie oceniono tym sposobem rzepak w kilku gospodarstwach u nas na zachodzie kraju i na granicy. Używano w tym celu deski posmarowanej smołą gazową i zwykle osadzoną na kółkach, które posuwają się bródami. Deską tą, rodzajem dyszelka naprzód popychaną, wstrząsa się rośliny, aby chrząszczyki na nią spadali i przylepiły się do smoły. Na końcu zagonn zuwa się z deski chrząszczyki.

„Na wystawie rolniczej w Wroclawiu znajdowała się maszyna do wylapywania rzepakowca. Pan Sitka z Chełmu pod Krakowem opowiadał, że wylapywano nią dawniej do kora chrząszczyków na pruskim Salzkun w majątności Altmansdorfa, oraz w dobrach arcyksięcia Albrechta. Nasi uprawiacze rzepaku powinni się postarać o taką maszynę i używać jej do wylawiania rzepakowca, nie oczekując wpływu klimatycznych, któreby wygubiły tego wrogiego szkodnika. Niech każdy z nich tylko kilka garcy wyłapie rzepakowca, a nie stanie go niebawem. Dopóki kłęska trwa, zapobiegać jej należy także ograniczeniem uprawy rzepaku, sianiem go w rzadki i kilkakrotnie oborywaniem, należytą uprawą gleby, w ogóle czynieniem wszystkiego, co zabezpiecza bujny wzrost rzepaku, aby jego rozwój przeciwnie odbycie przeobrażenia rzepakowca. Rzepak dorodny, aczkolwiek uszkodzony, przyjdzie do siebie, okwitnie i wyda plon mienajgorazy. Dymienie stósownie należy odstąpić rzepakowca od nawiedzenia łanów, a przynajmniej spędzić go na mniejszy obszar łanu, gdzie go tem łatwiej można wylapać.“

spowodował zarząd do takiego monopolizowania daleko mniejszej zagranicznej przestrzeni na zgodę krarbuw 35 milowej. Czy może dążyć do tego, aby — samem skarbem austriackiego zredukować rządowi multanickiemu obowiązek subwencji? lub chce może lepszą cenę zapewnić możebnej emisji nowych akcji (na przestrzeni rumuńskiej)?

Żyta kilka tysięcy korcy sakupił jeden z tutejszych instytutów bankowych na dostawę w czerwcu po 4.75—4.80 za 160 ft. w. wied. netto. Należy to uważać za interes czysto spekulacyjny, gdyż na razie po cenie takiej eksport za granicę nie daje rachunku. Żyto transito z Brodów lub Czerniowiec lepiej się nadało.

Na hreczkę od kilku dni jest popyt za granicę, i targowano ją tu po cenie 4.40—4.50 ab dworec Karola Ludwika za 140 ft. wagi wied. netto.

Wszystkie inne gatunki zboża i produktów strąskowych pozostały niemiennie od ostatniego sprawozdania.

Od wczoraj przepadaje deszcz ciepły; dziś pierwszy grzmoty i grad rzęsty.

(O. L.) **Buczac 23. kwietnia.** (*Sprawozd. własne Dz. Polskiego.*) Targ produktów ożywny. Ceny nistylko trzymają się stale, ale każdy tydzień wykazuje choćby małą podwyżkę przy tem lub owem sianie. Notujemy obecnie:

Pszenica 170 ft. wag. wied. zł. 7.00—7.70; żyto 160 ft. 3.20—3.60; Jęczmień 140 ft. 3.20—3.50; Owies 100 ft. 2.10—2.60; Hreczka 140 ft. 3.30—3.50; Jagły 140 ft. 0.00—0.00; Kukurudza r. r. 1869, 170 ft. 4.00—4.20; Kukurudza s. r. 1870 170 ft. 3.70—4.00; Groch biały wielki 103 ft. 4.20—4.40; Groch drobny 180 ft. 0.00—0.00; Groch ziel. 180 ft. —4.00; 4.20; Fasola biała drobna 180 ft. 4.00—4.20; Fasola długa 180 ft. 5.30—5.80; Fasola perłowa 180 ft. 0.00—0.00; Fasola pstra 180 ft. 0.00—0.00; Nasienie koniary 180 ft. 40—46 Sienię konopne 120 ft. 6.10—6.20; Krupy hreczane 140 ft. 6.40—6.60; Olej konopny 100 ft. 28—28 50. Patoka za cetrar zł. 00.00. Okowita gotowa za wiadro 41 80° Tral. 12—12.30. Na terminatkę maj-sierpień 13—13.20 zł.

Ostatnie wiadomości.

Cesarstwo austriackie przeniesli w sobotę rezydencję swoją do pałacu letniego w Schönbrunn.

Telegram *Pressy* donosi z Pragi, że jeszcze w sobotę o godz. 3. po południu wypuszczono tam na wolność trzynastu redaktorów wazanych za przestępstwo prasowe, po odczytaniu przez prokuratora aktu amnestji.

O programie Rechbauera pisze *Presse*, że *gespost*: „Jedno z pism wiedeńskich pisał, że hr. Potocki zgadzał się w zasadzie o programem Rechbauera, i że główną dyferencję, o którą rozbiło się też wstąpienie Rechbauera do nowego gabinetu, stanowiło zdanie Rechbauera, ażeby za niechać rozwiązania Rady państwa i sejmów, rozspisać wybory uzupełniające. Możemy zapewnić, iż wiadomość ta była bezzasadną. I dr. Rechbauer był za rozwiązaniem Rady państwa, tylko nie chciał, aby takowe nastąpiło zaraz, niemiał bowiem, że trzeba zostawić czas do poprzedniego wyklarowania się opinii.“

Po pożarze, który zniszczył w sobotę pierwszą rafinerję spirytusu w Starym Budzynie (Alt-Ofen), wydobyto z pod gruzów 16 osób zabitych i 10 ciężko pokaleczonych. Przyczyna pożaru dotąd nieskonstatowana. Niektórzy twierdzą, że eksplodował aparat rektyfikacyjny. Budynki fabryczne wraz z wewnętrznem urządzeniem ubezpieczone były w wartości 400.000 zł.

Telegramy „Dziennika Polskiego.“

Wiedeń 24. kwietnia Między członkami Izby panów, których nominację proponuje koronie hr. Potocki, ma być pięciu z Galicji, mianowicie dwóch Wodziekich, hr. Mieroszewski, hr. Adam Potocki p. Paszkowski.

Mimo zaprzeczeń *Pressy*, utrzymuje się uporczywie pogłoska o mianowaniu namiestnika dla Galicji. Jako kandydatury wymieniają teraz p. Krańskiego. Według doniesień czeskich, Galicja ma być podzieloną pod względem administracyjnym, dla Wschodniej ma być namiestnikiem p. Grocholski, dla Zachodniej hr. Henryk Wodziecki.

(Nie ulega wątpliwości, że Czesi pragną tego podziału i piszą o nim, jak tego dowodzi przytoczona wczoraj przez nas *Zukunft*. Ale wszystkie powyższe pogłoski są widocznie tylko utworami fantazji polityków kawiarzianych, którym w niedzielę popołudniu w braku świeżych dzienników zbiera się zwykle na koncepta tego rodzaju.)

Paryż 25. kwietnia. Wczorajszy *Journal Officiel* ogłosił proklamację cesarza do narodu francuzkiego. W proklamacji tej wykazuje cesarz konieczność plebiscytu, odwołuje się do zaufania narodu, żąda udowodnienia tego zaufania przez wotum potakujące, które zażegna groźby rewolucji, utwali porządek i wolność, i ulatwi w przyszłości przejście korony na cesarzewicza.

Rzym 25. kwietnia. Wczoraj odbyło się trzecie publiczne posiedzenie Soboru, na którym głosowano ustnie nad powziętymi dotąd przez Sobór uchwałami (*de fide*).

Ateń 24. kwietnia. Anglicy, pojmając Maratonem przez rozbojników greckich, zostali tyteż zamordowani. (Między pojmanymi znalazł się jak wiadomo, także sekretarz poselstwa angijskiego. Z powodu nieuiszczenia żądanej przez rozbojników znacznej wykuzy, spełnili widać stałni poprzednią swoje groźbę. P. R.)

Wiedeń 25. kwietnia 10 godz. 30 min. Akcja fr. austr. 118.25; kredyrowe 264.90; anglo-austriackie 307. Tramway 210.50; kolei południowej 204.50; losy z r. 1869 98.50; napoleońd 9.86%; banku ludowego —; Karola Ludwika —; losy z r. 1864 —. Usposobienie stałe.